

Biologins betydelse för svenskars livsåskådning

Nils Uddenberg. **Det stora sammanhanget. Moderna svenskars syn på människans plats i naturen.** 191 sidor. Nora: Nya Doxa, 1995. Pris ca 200 kr. ISBN 91-88248-92-5.

Recensent: docent Jan-Inge Henter, barnmedicinska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

»Hur är världen beskaffad? Hur har den uppkommit? Vilken är människans plats i naturen? ... Har tillvaron något yttersta syfte – eller är den värld vi lever i ett resultat av meningslösa krafter utan varje mål?» Så inleds denna tankeväckande bok, som strävar efter att belysa just biologins betydelse för moderna svenskars livsåskådning och särskilt människans förhållande till naturen.

Boken bygger på ett antal djupintervjuer och därtill en oberoende enkätundersökning, där syftet är att klargöra hur dagens svenskar ser på människor, miljö, djur och natur och deras förhållande till varandra.

Livsåskådning idag

Inledningsvis ges en väl-skriven och komprimerad sammanfattning av begreppet livsåskådning med särskild vinkling åt den moderna människans situation. Vi har nu tillgång till en hel repertoar av övergripande tolkningar av världen, inkluderande naturvetenskapliga, politiska och religiösa förklaringar, och denna komplexa situation presenteras och analyseras på ett tankeväckande sätt.

Framställningen belyser dessa eviga frågor utifrån ett modernt perspektiv men samtidigt med referenser inte bara till ekologi och evolutionslära utan också till filosofi, religion och psykologi. Att författaren är docent i både psykiatri och empirisk livsåskådningsforskning underlättar naturligtvis denna odyssey i gränslandet mellan biologi, filosofi och idéhistoria.

Naturens betydelse

Huvuddelen ägnas åt de djupintervjuer författaren har gjort med olika svenskar: lantbrukare, medlemmar i Svenska Naturskyddsföreningen re-

NYA BÖCKER

spektive medlemmar i Metallarbetarförbundet och Statsanställdas förbund. Ett viktigt avsnitt behandlar den moderna svensken och naturupplevelsens djupare dimensioner, och författaren analyserar här samband mellan naturupplevelse, moder Natur och religion. Naturens läkande inverkan diskuteras, och vi presenteras intressanta biologiska teorier om det välbefinnande många får av vistelse i naturen. Ett för mig nytt begrepp är »biofili», vilket innebär att även vårt genetiska arv lockar oss till miljöer med tillgång till vatten, föda, skydd och utsikt.

Ett avsnitt om balansen i naturen och miljöetik illustrerar en viktig värderingsförändring: omsvängningen från ett antropocentriskt till ett ekocentriskt perspektiv. Ekologins och evolutionslärans genombrott och medvetandet om att vi måste ta hänsyn till den ekologiska balansen och kretsloppet i naturen tycks ha fått ett gediget genombrott och förefaller vara förvånansvärt allmänt accepterat.

Intressanta referenser

Boken är alltigenom väl-skriven, och rikligt med tankeväckande underrubriker underlättar läsandet. Många referenser till de mest skilda frågor ger framställningen extra tyngd. Samtidigt får läsningen ett mervärde av denna kontinuerligt invävda resumé av synpunkter från bland annat filosofer, psykologer och biologer.

Läsvärd bok i ovanlig nisch

Sammanfattningsvis är detta en läsvärd bok som tydliggör

biologins ökande betydelse för vår syn på människans plats i naturen. De omfattande och intressanta hänvisningarna placerar boken i en ovanlig nisch i gränslandet mellan biologi, filosofi och idéhistoria. •

SBU-rapport svidande inlägg i den sjukvårdspolitiska debatten

Den medicinska utvecklingen i Sverige 1960–1992. SBU-rapport 124. 318 sidor. Stockholm: Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik, 1995. Pris ca 175 kr. ISBN 91-87890-29-1.

Recensent: distriktsläkare Bengt Järhult, Hälsökällan, Kyrkhult, primärvården, Olofstrom.

I många år har jag som sjukvårdsanställd känt mig övergiven. Jag har sett viktiga delar av hälso- och sjukvården avvecklas eller försämrats och hört en aldrig sinande ström av lögnaktiga eller ideologiskt vinklade påståenden om sjukvårdens ineffektivitet, bristande produktivitet och det offentliga förärvligheten.

Inget stöd från politikerna

Nästan ingen har velat stå upp för sjukvårdens sak i samhällsdebatten. Detta trots att upprepade enkäter visat att befolkningen till och med vill betala mer skatt om det krävs för att säkra volym och kvalitet. Alltför många ansvariga sjukvårdspolitiker ute i landstingen har jansat med i de cykliska omorganisationstrender som sveper som svarta moln över landstingsvärlden (några år är det poppis med samlade effektiva basenheter, sedan köp och sälj, just nu ska stora sjukhus äta upp billiga små etc). Inte en enda gång kan jag minnas att mina landstingspolitiker lokalt eller landstingsförbundet centralt verkligen rutit till i huggsexan om samhällsresurserna.

Befolkningen och vi sjukvårdsanställda kan bara konsta-

tera att våra politiska företrädare i snart ett decennium, detta oberoende av politiska makt-konstellationer, stått med gapande munnar och nedslagna ögon när sjukvårdens andel av hela samhällskakan (BNP) successivt skruvats ner mot botten-placering bland rika västländer.

Degenererad moral

Sjukvårdens kris är långt mer ett uttryck för värderingar än för ekonomiska realiteter – kalla det degenererad moral, etik eller politik.

Det som hade behövts som motvikt till intressena kring SAF och dess mångmediala, ideologiska, välplanerade, långsiktiga kampanj hade varit att någon sjukvårdspolitiker då och då formulerade sig offentligt. T ex att någon angav något slags uppfattning om samhällets djupaste mål; om det är att förse så många medborgare som möjligt med lyxtrustade halv-miljonpaket till bilar eller om det är acceptabelt att tusentals och åter tusentals sjukvårdsanställda avskedas i brist på resurser när samtidigt bolagsvinsterna 1995, bara i 33 bolag, ökade med 50 procent till rekordsumman 150 miljarder. Det har varit tyst som i graven från dem som skulle för-svara de sjukas livsrum.

Fel mätmetoder

Ett avgörande instrument i nedmonteringen av den gemensamma sektorn har finansdepartementets ESO (Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi) varit. Med sin förenklade produktivitetsstatistik och sina rapporter, baserade på mätmetoder som inte speglar världens sanna effektivitet och innehåll, har välfärdssamhällets dödgrävare försetts med en aldrig sinande ström av s k fakta. ESO, vars bila då också sli-pades av Institutet för hälso- och sjukvårdsekonomi (IHE), gjorde redan 1985 gällande att hälso- och sjukvården under 1970-talet inte bara konsumerade mer resurser, den beskyll-des också för att vara allt mindre produktiv. Produktiviteten påstod ESO i upprepade rapporter hade under 1960–1980 minskat med 3 procent och 1980–1990 med 1 procent.

Först nu i mitten av 90-talet, när skadan redan är skedd och sjukvården ligger halvt för-blödd på samhällsgemenskaps slagfält, passar det ESO att titta närmare på hur produktivitet och kvalitet förändrats om man inte använder värdtill-fällen, vård dagar och mottagningsbesök utan granskar det